

เทศน์เช้า วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมนะ ตั้งใจฟัง เพราะมันจะสะกิดใจไง เวลาใจของเรานี้มันอัดอั้นตันใจนะ มันไม่มีอะไรสะกิด มันเหมือนผี เหมือนแผลนะ ถ้าสะกิดสิ่งที่หมักหมมในใจออกไปนะ มันจะมีความร่มเย็นเป็นสุขไง

ธรรมะเป็นอาหารของใจ แล้วธรรมะมาจากไหน แล้วว่า “ธรรมะเป็นธรรมชาติ ธรรมะเป็นธรรมชาติ”...ใช่ ธรรมะเป็นธรรมชาติ เรื่องของหยาบๆ นะ ถ้าธรรมะเป็นธรรมชาติ แต่เราใช้ธรรมชาติไม่เป็นไง คนเขาปลูกพืชปลูกผักสวนครัว เขาใช้ทำอาหารได้ เราไม่ได้ปลูกพืชปลูกผักของเราเลย แล้วเราไม่เข้าใจว่าพืชผักมันใช้ประโยชน์ได้ไง อาหารที่เป็นพิษนะ คูลี ผักหวานนี้ ถ้าคนเก็บเป็นผักหวานนั้นเอามาทำอาหารกินได้ แต่ผักหวานขนมันเป็นพิษ พระเราเคยไปเก็บมากินนะ แล้วตาย

นี่เหมือนกัน “ธรรมะเป็นธรรมชาติ ธรรมะเป็นธรรมชาติ” แต่ถ้าใจเราเป็นกิเลสนะ มันอัดอั้นตันใจ “ธรรมะเป็นธรรมชาติ” แดดออกฝนตกเป็นธรรมชาติของมันอันหนึ่ง แต่หัวใจเรามันทุกข์ร้อน หัวใจเราทุกข์ร้อนมากนะ นี่สิ่งที่ทุกข์ร้อนเพราะอะไร เพราะมันอัดอั้นตันใจ

แต่ถ้าเราศึกษา เห็นไหม เรามาทำบุญกุศลกัน เราเสียสละ การเสียสละของเรานั้นเป็นวัตถุทาน เป็นอามิส แต่สิ่งที่เป็นอามิสนี้มันก็กระเทือนหัวใจ เพราะหัวใจเป็นผู้ฝึกฝน หัวใจเป็นผู้ปรารถนาจะให้ มีเจตนาอันนี้ เห็นไหม ถ้าเราคิดถึงว่าเราจะทำบุญกุศลนี้การเสียสละ แต่เวลาเป็นกิเลสนะมันก็ทุกข์ยาก เราจะเอาอะไรไปเสียสละ เราไม่มีสิ่งที่เสียสละ แล้วมันจะเอาอะไรไปเสียสละ เสียสละความหมักหมมของใจนั้นไง อนุโมทนาทานนะ ไปวัดไปวาไม่จำเป็นว่ามันจะต้องมากน้อยขนาดไหน แต่ถ้าเราไปของเรานะ เราไปฟังธรรม สิ่งที่เป็นธรรมะมันกระเทือนหัวใจไง

คูลี เวลาคลื่นความร้อนมา เห็นไหม คนตายเป็นเบือเลยนะ เวลาอากาศหนาวจัด คนก็ตาย ถ้าอากาศเป็นความสมดุลของมันล่ะ อากาศเวลาคลื่นความร้อนมา มันก็คนเขาตายกันมหาศาลเลย แล้วคลื่นกิเลสของเราล่ะ เห็นไหม คูลี ความรัก ความชังนะ มันเป็นคนคลื่นความร้อนในหัวใจของเรา แต่สิ่งที่เป็นสมดุลขึ้นมา เป็นอุเบกขา เป็นความพอดีของมัน ความพอดีของมันก็ยังเกิดยังตายนะ

คนเราจะเกิดจะตาย เราต้องการบุญกุศล บุญกุศลเพื่ออะไร บุญกุศลนะ ให้มันมีหลักใจ เดียวนี้คนในยุคปัจจุบันนะ เขาไม่นับถือศาสนา ทั้งๆ ที่ในทะเบียนบ้านต้องนับถือศาสนาใด ศาสนาหนึ่ง เห็นไหม จะลงทะเบียนว่านับถือศาสนาไหนก็แล้วแต่ บางคนลงว่าไม่นับถือศาสนา เพราะตัวเองกิเลสมันหยาบ แต่ตัวเองเข้าใจว่าตัวเองมีปัญหามาก ตัวเองมีความรู้ความสามารถ เรื่องของศาสนาเป็นเรื่องของความศรัทธา ความล้ำสมัย เป็นเรื่องของผลประโยชน์ ถ้ามองนะ ถ้ามองเป็นประโยชน์

สรรพสิ่งต่างๆ อย่างในสังคมใดสังคมหนึ่งต้องมีคนดีและคนเลวปนกัน แต่ถ้าครูบาอาจารย์ของท่านเป็นธรรม สิ่งที่เป็นธรรมนะ มันความเสมอภาค ความอิสรภาพในหัวใจอันนั้นมันจะเป็นคิถุศล-อกุศลไม่ได้หรอก สิ่งที่เป็นกุศลนะ เราจะชักนำสิ่งให้เป็นสิ่งที่ดี เราเห็นเด็กๆ ใหม สิ่งที่มีไว้เลี้ยงดู น่ารักน่าถนอมไหม เราจะทำอย่างไร จะสั่งสอนอย่างไรให้เด็กนั้นมันมีจุดยืนในสังคมของมัน ให้เด็กนั้นมีปัญหาของมัน

ใจของเราก็เหมือนกัน ใจของเรามันไว้เลี้ยงดู แล้วมันบอกเลยนะ บอกว่า “มันมีความรู้ ความสามารถ มันมีความเข้าใจ ศาสนานี้ นรกสวรรค์ก็เขียนเสียให้วักถ้ว ความดีความชั่วก็ผู้ที่มี มั่งมีศรีสุขก็คิดระบบมาเพื่อจะเอาเปรียบสังคม” คนดีนะ คนมั่งมีศรีสุขเป็นคนดีก็มหาศาล เศรษฐีสมัยพุทธกาลนะ ถ้าคนมีเงินมากเขาจะตั้งโรงทานไว้หน้าบ้าน เห็นไหม ถ้าคนดีเขาเป็นประโยชน์กับสังคม ถ้าคนมันไม่ดี มันขนาดไหนนะ มันไม่มีเมืองพอมันตระหนี่ถี่เหนียว เศรษฐีขนาดไหนมันก็ทุกข์นะ ทุกข์เพราะอะไร เพราะมีเงินมหาศาลเลย แล้วผลตอบแทนไม่สมกับสิ่งที่เราคิดไว้ มีความทุกข์แล้ว

นี่ทั้งๆ ที่เงินมันเสื่อมสภาพนะ คูลี เวลาลดค่าเงินบาททีหนึ่ง เงินแทบไม่มีค่าสิ่งใดๆ เลย เงินของเราเก็บไว้ ยุคคราวยุคสมัย ถึงเวลาสิ่งนี้เกิดขึ้นมาเป็นสภาคกรรม สภาคกรรม สภาวะของ

กรรม สภาวะสิ่งที่มีมันเกิดขึ้นมันหมุนเวียนของมันไป ดูความรุ่งเรืองของยุคสมัย บางยุคสมัย บาง
ถิ่นมีความรุ่งเรือง บางถิ่นถึงคราวล่มสลาย เห็นไหม เป็นยุคสมัย แล้วเราไปเกิดที่ไหน ความ
สมดุขของเราอยู่ที่ไหน นี่บุญกุศลมันเป็นอย่างไร อำนาจวาสนาของเรา ถ้าอำนาจวาสนาของเรา
นะ ถึงสิ่งที่เกิดขึ้นมาอย่างนั้น เราเข้าใจนะ เราจะเข้าใจเขา อยู่กับโลกโดยไม่ติดโลกไง เราจะ
ปฏิเสธไม่ได้หรอก

ดูสิ เวลาเย็นร้อนอ่อนแอแข็ง เวลาอากาศมันเปลี่ยนแปลง เราได้ความรู้สึกใหม่ เราต้องรู้สึก
เป็นธรรมดาเนาะ เย็นร้อนอ่อนแอแข็งนี่เราจะรู้ฤดูกาลเปลี่ยนแปลงไป เราจะรู้เลย หน้าร้อนหน้า
หนาว เราจะสัมผัสได้ทั้งนั้นนะ ถ้าสัมผัสแล้ว ถ้าเราเดือดร้อนไปกับสิ่งนั้น เราจะทุกข์ใหม่ ถ้าเรา
สัมผัสแล้วนะ เราหาเหตุการณ์ป้องกัน หนาวเราก็หาเครื่องนุ่งห่มเพื่อความอบอุ่นของเรา ร้อนเรา
ก็หลบเข้าที่ร่มที่เย็นของเรา เห็นไหม เราอยู่กับเขา เราต้องอยู่กับ โลกนี้ด้วยความเป็นจริง

เหตุการณ์เกิดขึ้นในโลกนี้มันแปรสภาพเป็นธรรมชาติของมัน เราจะยืนในโลกนี้ได้อย่างไร
ถ้าเราอ่อนแอเนาะ เรายืนอยู่ในโลกด้วยความทุกข์ยากนะ... โลกมันเป็นอย่างนี้ สิ่งในโลกเป็นอย่างนี้
แล้วเราต้องยืนของเราเนาะ เราต้องแก้ไขของเรา เราต้องเผชิญกับมัน เห็นไหม “ทุกข์ควรกำหนด
สมุทัยควรละ” นี่อริยสัจเป็นความจริง “ทุกข์ควรกำหนด” เห็นไหม ชีวิตนี้มันเป็นความทุกข์ แต่
ชีวิตเป็นความทุกข์ แล้วถ้าชีวิตนี้ไม่เกิดละ ชีวิตนี้ไม่เกิดมันก็เวียนไปของมันนะ ไปเกิดใน
สถานะอื่นมันก็ทุกข์ไปประสามัน เว้นไว้แต่เป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม
เราเคยเป็นไหม ทุกคนที่นั่งอยู่นี่นะ เคยเกิดมาตั้งก็ภพก็ชาติไม่รู้ ก็ภพก็ชาติเนาะ แล้วการเกิดมันก็มี
สูงมีต่ำเป็นธรรมดา ในเทวดา อินทร์ พรหม เราเคยเป็นทั้งนั้นนะ

สิ่งที่ปรารถนา เราปรารถนาเป็นสิ่งที่มีความสุข ความสุขมันก็ชั่วคราว สิ่งใดก็ชั่วคราว
เพราะสิ่งที่เราทำบุญกุศลกันก็เพื่อเกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม เราก็เคยเป็นมาแล้ว
แล้วเราจะกลับไปเป็นอีก แล้วเราก็ต้องตายอีก แล้วก็จะเวียนมาอีก เห็นไหม สิ่งนี้เป็นธรรมชาติ
นี่การเวียนไปของวิญญู การเวียนไปของวันเวลามันก็เป็นธรรมดา

“นี่ธรรมชาติไง เราก็อยู่ในธรรมชาติ เราก็เป็นธรรมะ ธรรมะเป็นธรรมชาติ”

แต่ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเหนือธรรมชาติ...ถ้าไม่ธรรมชาติ มันทั้ง
ได้อย่างไร สิ่งที่เป็นบวก สิ่งที่เป็นบุญกุศล สิ่งที่เป็นคุณงามความดีของเราเนาะ เราจะละทิ้งไหม...

ทุกคนไม่อยากละทิ้งหรือ มันเป็นสมบัติของเรา เราละทิ้งไม่ได้หรือ มันเป็นของๆ เรา เพราะมันเป็นสิ่งที่เปื้อนบวก ความคิดเป็นสิ่งที่ดี มันจะทำให้เราทำแต่สิ่งที่ดี ทำสิ่งที่ดี เป็นสิ่งที่ดี ของใคร สิ่งที่ดี เห็นไหม คุณพระนั่งอยู่โคนต้นไม้ ทำอะไรเป็นความดี พระนั่งอยู่โคนต้นไม้ กำหนดลมหายใจเข้าออก ทำอะไรเป็นความดี ความดีที่จะเอาหัวใจเอาไว้นั้นไง ความดีสิ่งที่จับ ที่จิตมันจะเวียนตายเวียนเกิดอยู่นี่ไง

แต่ความดีของเรา ความดีของร่างกาย เราต้องทำหน้าที่การงานของเราเพื่อหาสิ่งนี้มาจุนเจือชีวิตของเรา ความดีอย่างของเราความดีแบบโลกๆ ความดีของเรามันก็เป็นความดีอันหนึ่ง เรามีวัตถุข้าวของเงินทองเราจะเชื่องานได้ คนตกทุกข์ได้ยากมาเราก็ช่วยเหลือเชื่องานเขาได้ นี่ความดีของโลก

แล้วความดีที่เอาใจของเราไว้ละ ความดีมันมีหลายมีละเอียคนะ เห็นไหม ปู่ย่าตายายอยู่ในบ้าน นั่งเฉยๆ เป็นความดีไหม...ความดีสิ ประสบการณ์ของผู้เฒ่า เราทำสิ่งใดผิดมา สิ่งใดบกพร่องมา เราก็ปรึกษาได้ในบ้าน เห็นไหม ความดีของผู้ที่ผ่านประสบการณ์ในชีวิตมา ไอ้พวกเรานี้ไปเจออะไรก็ตื่นเต็นใจ ไปเจอของเอามาต่อก็ตื่นเต็นไปกับเขาอะ เห้ย เพราะอะไร เพราะจิตใจเราไม่มีหลัก

เราเป็นปัญญาชน ไม่นับถือศาสนาใดเลย ศาสนาจะเบียดเบียนเรา เราจะต้องเอาตัวเราเป็นที่ตั้ง เห็นไหม เวลามันทุกข์ยากขึ้นมา มันไม่มีที่อาศัยนะ ใจเร่ร้อน ใจไม่มีที่พึ่งอาศัย แต่ถ้าใจเราเรานับถือศาสนาอะไร ถ้าศาสนาพุทธ ศาสนาพุทธ พระพุทธเจ้าสอนเรื่องอะไร สอนเรื่องกรรม สอนเรื่องการทำดีทำชั่ว ถ้าสิ่งใดตกทุกข์ได้ยากขนาดไหนก็จะทำความดี ความดีของเราละ ผืนทำไป ทำสิ่งที่ดี นี่ทำดีต้องได้ดี ทำชั่วต้องได้ชั่ว แล้วเราทำดีมาตลอดไปทำไมเราถึงไม่ได้ดีสักทีละ เราทำคุณงามความดี เราผืนของเรา

อย่างพูดเมื่อกี้ ความดีของใคร ความดีของผู้เฒ่าผู้แก่นะ เขาเห็นเล่ห์กลของสังคมาเยอะ คนเข้ามาติดต่อสัมพันธ์เรานะ คนผู้เฒ่าผู้แก่เขาจะเข้าใจนะ เขาจะเป็นประโยชน์กับสังคมา ไอ้ของเรามันเด็กไร้เดียงสา เขาตบมือให้เปาะแปะๆ ก็ดีใจไปกับเขาแล้ว เห็นไหม นี่ความดีของใคร พอเวลาไปเห็นสิ่งโลกนั้นก็ไปตามกับเขาใจ เราไปตามกระแส แล้วเราจะมีจุดยืนได้อย่างไร

ฟังธรรม เห็นไหม ในศาสนา “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” ถ้าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ดีคืออะไร เห็นไหม มันก็มีศีลมีธรรมเป็นเครื่องวัด ความดีของเรา ดีในศีล ในศีลหมายถึงอะไร ไม่แก่งแย่ง ปาณาติปาตา ไม่เบียดเบียนกัน ไม่ฉกฉวยของของใคร นี่ไม่ผิดคุ้มครองของใคร ไม่ทำสิ่งที่มัวเมา ใจ เห็นไหม กัญชา ยาเมา เป็นสิ่งที่ว่าโลกนี้มัวเมา ธุรกิจนี้มันก็เป็นสิ่งที่ต้องเสี่ยงอยู่แล้ว เห็นไหม ทำหน้าที่การงาน ชีวิตนี้เสี่ยงภัยตลอดเวลา หายใจเข้าไม่หายใจออกก็ตาย มันเสี่ยงภัยอยู่แล้ว ทำไมเราต้องให้มันมีเงินคนอื่น ทำไมต้องเอาสิ่งมัวเมามาทับถมใจอีก

เวลาประพาศปฏิบัติธรรมขึ้นมาก็คือเป็นธรรมเมา เมาไปกับอารมณ์ความรู้สึกของตัวเอง เป็นสัญญาอารมณ์ใจ “ธรรมะๆ ใจ ธรรมะเป็นธรรมชาติ ธรรมะเป็นธรรมชาติ การเกิดการตาย เป็นธรรมชาติ” โอ้ทุกข์ยากก็เป็นธรรมชาติ มึงไม่ละมันละ ทำไมไม่ละออกไป ดีแต่ปาก

ถ้าธรรมะเป็นธรรมชาติ สิ่งที่เกิดดับเป็นธรรมชาติ ทำไมไม่เข้าใจมัน

ไม่เข้าใจมันเพราะอะไร เพราะเราไม่ได้ฝึกฝน

“ธรรมะเป็นธรรมชาติ” เงินทอง คุณิ มันหมุนเวียนในท้องตลาด เราก็เห็นเยอะเยอะไป แต่เงินทองในกระเป๋าเรามีไหม สิ่งที่ใช้สอยในกระเป๋าเรามีไหม นี่เหมือนกัน สติปัญญาเรามีไหม ธรรมะเป็นธรรมชาติ สิ่งนี้เป็นธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมวินัยไว้ แล้วไปศึกษามา แล้วก็ไปกล่าวดูว่าเป็นของเรานะ แล้วของเรามีขึ้นมาไหม สติมีสักตัวหนึ่งไหม สมาธิ ความสงบเย็นของใจ เราเคยเย็นใจบ้างไหม ทุกข์ร้อนอยู่ทุกวันๆ นะ แล้วมันเคยร่มเย็นไหม

แล้วปัญญาที่เกิดขึ้นมา ปัญญาของใคร ปัญญาของกิเลส ปัญญาที่จะเอารัดเอาเปรียบเขา ปัญญาที่เอารัดเอาเปรียบตัวเอง นี่ผัดวันประกันพรุ่งไปทุกวันๆ วันหนึ่งวันคืนล่วงไปๆ พรุ่งนี้จะปฏิบัติ ชาติหน้าจะปฏิบัติ อีกร้อยชาติจะปฏิบัติ แล้วมันก็ตาย อีกร้อยชาติยังไม่ได้ปฏิบัติเลย มันผัดวันประกันพรุ่ง นี่ไง นี่มันเอาเปรียบตัวเอง เห็นไหม นี่ปัญญาของใคร แล้วว่าเป็นปัญญานะ “เออ เอาไว้ก่อน โอ้โฮ! มีความคิดเป็นช่องเลยนะ โอ้โฮ! คิดทะเลอุปรูโปรงเลยนะ เราจะไปที่นั่นก่อน แล้วจะไปปฏิบัติที่นั่น เราจะไปที่นั่น” มันไปเลยนะ แล้วปัจจุบันอยู่ไหน เดี่ยวจะตายแล้วนี่ ปัจจุบันจะตายแล้วนะ มันยังหมุนไป นี่ปัญญาของใคร นี่คือว่าปัญญาของเราใจ นี่ปัญญาของกิเลส ถ้าปัญญาของเราจะ ยับยั้งมัน

กาลเวลานะ มันอยู่กับเรานี้ละ เจ้มนาคิกามันกระดิกไปนะ มันหมุนของมันไป แต่กาลเวลาอยู่ที่เรานี้ มีสติสัมปชัญญะที่นี้ ทำได้เดี๋ยวนี้ละ เห็นไหม ไม่โกหกตัวเอง คีล ๕ ไม่โกหก ของมีนเมาเราไม่ไปเอามัน สิ่งนั้นนะ ร่างกายเราเสื่อมสภาพเป็นธรรมดาณะ

ชีวิตนี้มีค่ามาก หัวใจมีค่ามาก เกิดมาชีวิตหนึ่งนะ แล้วเราจะทำสิ่งใด เรามัวเมามากับโลกนะ มาในวิญญะกันพอแรงแล้ว แล้วยังจะมัวเมากับสิ่งเสพติดข้างนอกอีกหรือ แล้วพอปฏิบัติขึ้นมาก็มัวเมากับอารมณ์ความรู้สึกของตัว...ทิ้งให้หมด

ธรรมะนะ เสียสละมากเท่าไร สิ่งนั้นคือได้มา

ทางโลกนะ ได้มามากเท่าไรนะ ว่าจะเป็นอย่างเรานะ กลับไม่ได้ เราได้มา เห็นไหม ได้มาเป็นของใคร ได้มาเป็นสมบัติสาธารณะ ไม่ใช่ของๆ เราสักชิ้นหนึ่ง เพราะอะไร เราใช้สอยในชีวิตนี้ เราเจองานเขาไปในโลกนี้ เวลาเราตายไปมันก็ต้องพลัดพรากจากกันเป็นธรรมดา มันเป็นของสมมุติชั่วคราว มันจริงตามสมมุติ ชีวิตนี้ก็เป็นความสมมุติอันหนึ่ง มันจริงตามสมมุติ

แต่สมบัติของเราละ สมบัติของเรานะ ถ้ามีสติขึ้นมาละ เรายับยั้งได้ คุณิ เวลาเราโกรธเรามีอารมณ์ความรู้สึกรุนแรงมากเลย แล้วมีปัญญาที่มันไล่ต้อนเข้ามา แล้วทันความรู้สึก ความคิดของตัวนี้มันหยุดก็เลย มันสะเทือนใจมากนะ นี่สมบัติของเรา สมบัติของเรามันเบรคเรา อยู่ในอำนาจของเรา เบรคความคิดนี้มันเบรค หยุดหมดได้เลย สติมันเบรคได้หมดเลย สติของเรา นี่ปัญญาของเรา สมาธิของเรา มันเป็นสัมผัสของใจ มันอยู่กับใจ มันจะเกิดตายพร้อมกับใจ มันเป็นสมบัติของใจดวงนั้น

ทำบุญกุศลขึ้นมา มันเป็นสิ่งที่อ้อมเข้ามา วัตถุประสงค์จะให้ใจได้แสดงออก แล้วก็ย้อนกลับมาที่ใจนี้ ทุกอย่างออกมาจากใจ แต่โลกไม่มอง ใจไม่เห็น เห็นแต่มือ นี่ก็ออกมาจากมือ ใจมือเป็นคนเสียสละ ออกจากใจได้อย่างไร ก็มีนะ อ้าว คนตายมันเสียสละได้ไหม สมบัติพัสถานนี้ละ ดูโกดังสินค้า มันล้นโกดังสินค้าเลย มันมาไม่ได้หรอก มันไม่มีชีวิต คนบริหารจัดการมันเอามันออกมา นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่เราหามาละ ใครเป็นคนเอามา ถ้าใจไม่คิด ใจไม่บริหารมัน ใครเป็นคนเอามา มือเอามาได้ไหม มือเป็นวัตถุธาตุ มันเป็นวัตถุอันหนึ่ง มันเคลื่อนไหวไม่ได้หรอก ถ้าไม่มีความคิด ไม่มีหัวใจ ไม่มีพลังงาน ไม่มีตัวสิ่งที่เอามันมา นี่สิ่งที่เอามันมาก็คือหัวใจ

ชีวิตนี้มีคุณค่ามาก คุณค่านะ คุณค่า เวลาไปวัดไปวาเราไปมองกันนะ ถ้ามองด้วยกิเลสนะ สังคมมองกันว่า “พระนี่ลูกตุ้มสังคม พระนี่ไม่ทำหน้าที่การงาน โอ๊ย! โยมนี่ทุกข์ยากลำบากนะ พระอยู่วันๆ หนึ่ง” อยู่เฉยๆ นี่หัวใจมันดิ้น มันเร่าร้อน เราทุกข์ยากอยู่เนี่ยเรายังเคลื่อนไหวได้ เรายังไปไหนได้ พระทำอะไร ถ้าพระเอาใจของตัวเองไว้ในอำนาจของตัวเองไม่ได้ ทุกข์มาก แต่ถ้าพระเอาใจไว้ในอำนาจของตัวเองได้ พระจะมีความสุขมาก ความสุขเพราะอะไร เพราะใจมันอยู่กับที่ ใจมันไม่เคลื่อนไหวไป เห็นไหม อยู่กับที่ คิดถึงบ้านสิ ใจมันอยู่บ้านแล้ว นี่มีแต่ร่างกายโล้นๆ นั่งอยู่เนี่ย ร่างกายเปล่าๆ หัวใจคิดถึงบ้าน นี่มันอยู่กับตัวไหม

แต่ถ้าเอาไว้กับตัว อะไรจะมีอำนาจเหนือมัน อะไรมีอำนาจเหนือใจ ใจมีคุณประโยชน์มาก ใจเป็นสิ่งที่สัมผัส เห็นไหม ว่าศาสนาๆ นี่กราบพระธรรมก็กราบพระไตรปิฎก พระไตรปิฎกคือคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศาสนธรรมไง แต่เวลาใจมันสัมผัสนะ สติปัญญา มรรค ๘ มันเกิดจากใจ แล้วใจรู้หมด พอใจรู้หมดแล้วนะ สิ่งที่อยู่แล้วนะกิเลสหลุดไม่ได้ สิ่งที่อยู่แล้ว มันรู้ของมันแล้วเป็นสังขาร ธรรมเหนือโลก เพราะโลกคือวิภวัญจะ มันจะเวียนตายเวียนเกิด จิตนี่จะเวียนไปในธรรมชาติของมัน แต่ใจที่อยู่แล้วจะไม่ไปกับมัน วิภวัญจะออกจากวังวนของการเวียนตายเวียนเกิด

นี่โลกมันทุกข์นะ เราก็เห็นกันอยู่ชีวิตมันทุกข์อย่างนี้ แล้วเราจะเอาอะไรกันหน้าที่การงานเราก็ทำ เราเกิดมาในโลกแล้วเราก็ต้องอาศัยโลกเขาอยู่ แล้วเราจะเอาใจเราให้ได้ ทำใจเราให้ดี แล้วทำได้จริงๆ นะ

พูดว่า “ใจ” เวลาพูดถึงสืบแปดมงกุฏมันก็ว่าอ้างว่าใจกัน อ้างแต่ความรู้สึก...มันตรวจสอบกันไม่ได้ แล้วมันก็มาหลอกกัน แล้วเราไม่มีวุฒิภาวะเราก็ไปเชื่อนะ อะไรพูดที่แปลกๆ หน่อยนี่หูฟังเฉยนะ ไม่ต้องอะไรหรอก สิ่งที่ธรรมดาที่สุดคนนะ สติ สมาธิ นี่เป็นเรื่องพื้นๆ เรื่องธรรมดา คนธรรมดาๆ นี่ พระที่ปฏิบัติแล้วคือพระธรรมดาๆ นี่ละ แต่มันเข้าใจเรื่องจริง ไม่มีอะไรโคตรเด่นโคตรเด่นไปกับโลกหรอก ใจนั่นมันสืบแปดมงกุฏทั้งนั้น

ธรรมะคือสังขาร คือสิ่งที่สัมผัส เรื่องธรรมดาๆ นี่ละ แต่ทำยากมาก อะไรที่วิจิตรพิสดาร อยากรู้อยากเห็น ใจเรื่องธรรมดาๆ เรื่องชีวิตเรา เรื่องเกิดเรื่องตาย ทำไมมันไม่อยากรู้ละ เรื่องสุขเรื่องทุกข์ในใจ ทำไมมันไม่อยากรู้ละ ถ้ารู้แล้วนะ กำจัดได้นะ เราจะพ้นจากทุกข์ได้นะ

สิ่งที่มันเวียนไปทางโลกกับสิ่งเรานี้สังขาร

โลกหมุนไปนะ เราศึกษาขนาดไหน วิชาการทั้งหมดมาอยู่ในสมองเรา สมองนี้เป็นข้อมูล แต่พลังงานที่รับรู้ นี่สัมผัสกับปัจจุสมุปบาท สิ่งต่างๆ มันอยู่ข้างใน มันลึกซึ้ง หยาบ ละเอียดต่างๆ กัน การปฏิบัติจะเห็นรู้เท่าทันถึงตัวเอง แล้วเอาตัวเองไว้ในอำนาจของตัวเอง จะมีความสุขมากนะ นี่เรื่องของศาสนา เราเป็นชาวพุทธ เรานับถือศาสนา แล้วใจเราต้องสัมผัส เพื่อเป็นผลประโยชน์กับเรา เอวัง